

Тетяна КАРАВАЄВА,

orcid.org/0000-0001-8755-8282

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(Одеса, Україна) *tkaravaeva@ukr.net*

Олена МІТІНА,

orcid.org/0000-0001-8732-2421

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Одеського національного політехнічного університету
(Одеса, Україна) *olenamitina@ukr.net*

Марина ТЕР-ГРИГОР'ЯН,

orcid.org/0000-0001-7558-2533

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(Одеса, Україна) *margo19782@ukr.net*

СЕМАНТИКА «НЕЩАСТЯ» В АНГЛІЙСЬКОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ПАРЕМІЙНИХ ФОНДАХ

У пропонованій статті розглянуто англійські та українські паремії щодо мовної концептуалізації нещастя у свідомості носіїв відповідних мов. Паремійний корпус мови, який репрезентує буденну свідомість минулих часів або так званий здоровий глузд народу є матеріалом, який надає можливість звернутися до культурно-історичної інформації, що збережено у семантиці висловлювань та лексичних одиниць. Звернувшись до лексикографічних джерел, було сформовано список паремій англійської та української мови у кількості 86 одиниць: англійських – 23, українських – 63.

Визначено лексеми в обох мовах, що репрезентують значення «нещаслива подія, яка завдає комусь страждання, лихо, біда»: кількісно переважає українська мова, у якій нараховано двічі більше слів: біда, горе, нещастя, лихо, злидні, недоля.

Найбільш чисельними серед проаналізованих українських та англійських паремій, є ті, у яких поняття долі, щастя / нещастя є олюдненими, персоніфікованими та віддзеркалюють прадавні уявлення про будову світу. Такі пареміологічні одиниці вживаються на позначення перебігу подій у житті людини, які або залежать від її волі, або є невідворотними.

Порівняльний аналіз із визначенням семантичних інваріантів паремій англійської мови в українській доводить наявність спільних рис щодо вербалізації ставлення до нещасливих подій та сприйняття відповідних почуттів. Отже, поєднання в лексемах номінативного ряду нещастя/adversity (біда, горе, нещастя – adversity, misfortune та trouble) семантичних ознак активного учасника подій, що відбуваються з людиною (нещасливих подій), за які вона несе відповідальність, і пасивного експерієнцера, який потерпає він нещасливого збігу обставин або природних катаклізмів, є характерною рисою семантики сучасних англійської й української мов.

В англійській мові так само, як і в українській, значно переважають прислів'я, в яких поєднано два опозиційних поняття «щастя – нещастя», що складають ключові ознаки та протилежні оцінки людської долі.

Ключові слова: паремійний фонд, семантичний інваріант, щастя/нещастя як лінгвокультурологічна опозиція.

Tetiana KARAVAYEVA,

orcid.org/0000-0001-8755-8282

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages of Humanitarian Faculties
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine) *tkaravaeva@ukr.net*

Olena MITINA,*orcid.org/0000-0001-8732-2421**Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Language and Translation
Odesa National Polytechnic University
(Odesa, Ukraine) olenamitina@ukr.net***Maryna TER-HRYHORIAN,***orcid.org/0000-0001-7558-2533**Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages of Humanitarian Faculties
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine) margo19782@ukr.net*

THE SEMANTICS OF “MISFORTUNE” IN ENGLISH AND UKRAINIAN PAREMIA FUNDS

The proposed article examines English and Ukrainian paremias of the linguistic conceptualization “misfortune” in the native speakers’ minds. The paremic corpus of language, which represents the everyday consciousness of the past or the so-called common sense of the people, is the material that provides an opportunity to turn to cultural and historical information, which is preserved in the semantics of utterances and lexical units. Having turned to the lexicographic sources, a list of paremias of the English and Ukrainian languages (86 units) was formed: English – 23, Ukrainian – 63.

The lexemes with the meaning “an unfortunate event that causes someone suffering, disaster, misfortune” were determined in both languages: the Ukrainian language is quantitatively predominant with twice as many words as: trouble, sorrow, misfortune, disaster, poverty, misery.

Among the analyzed Ukrainian and English paremias the most numerous are those in which the concepts of fate, happiness / unhappiness are humanized, personified and reflect ancient ideas about the world structure. Such paremiological units are used to denote the course of events in person's life, which either depend on his ill or are inevitable. Comparative analysis with the definition of semantic invariants of paremias of the English language in Ukrainian proves the existence of common features in the verbalization of attitudes towards unfortunate events and the perception of appropriate feelings. Thus, the combination of semantic features of an active participant in the events, that occur with a person (unfortunate events) for which he is responsible, and a passive expert who suffers because of unfortunate coincidence or natural disaster in the lexemes of the nominative series of misfortune / adversity (trouble, grief, misfortune – adversity, misfortune and trouble), is a characteristic feature of the semantics of modern English and Ukrainian languages.

In English, as well as in Ukrainian, proverbs that combine two oppositional concepts of happiness – unhappiness, which are key features and opposite assessments of human destiny predominate.

Key words: *paremic fund, semantic invariant, happiness / unhappiness as a linguo-cultural opposition.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження паремійних одиниць визначається, по-перше, зростаючим серед мовознавців інтересом до паремійного фонду мови, у якому збережено стереотипи етнічної свідомості, а по-друге – загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на виявлення проєкції національного світорозуміння та колективного досвіду на мовні явища, що яскраво представлено в паремійних текстах, адже вони містять концентровану асоціативно-образну інформацію і є тим джерелом, яке зберігає культурно марковані поняття. Проте не слід переоцінювати значимість фразеологічного та паремійного фондів у формуванні сучасної етнічної свідомості та вплив їх на ціннісні орієнтири й світогляд етнічної спільноти та її окремих представників. Зауважимо, що культура народу гетерогенна та мінлива у часі, складається з багатьох субкультур, серед яких іноді навіть

складно віднайти спільні риси, тим більше, що нації перебувають у постійній динаміці та є ідеологічною та політичною сутністю. Отже, паремії здатні показати певні зафіксовані в мові смисли, їх оцінку та символічну навантаженість, що варта дослідження та з’ясування науковцями.

Аналіз досліджень. Сьогодні спостерігається активізація вивчення паремій у лінгвокультурологічному та психокогнітивному аспектах (дослідження І. Голубовської (Голубовська, 2009, 2010, 2017), О. Селіванової (Селіванова, 2004) та ін.), зростає кількість праць із зіставного аналізу прислів’їв та приказок (роботи З. Коцюби (Коцюба, 2010) та ін.), а також здійснюються дослідження трансформацій паремійних одиниць (праці В. Мідера (Mieder, 2014) та інш.).

Важливою в нашому дослідженні вважаємо думку О. Селіванової про те, що всі фразеологізми є лінгвосеміотичним феноменом і формують

«особливу «підмову», одне з концентричних кіл мови, в якому в усталеній формі зберігаються і транслюються уявлення етносу про світ, культурна й історико-міфологічна інтеріоризація дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду народу» (Селіванова, 2004: 11). Тож можна сказати, що давні уявлення про будову світу, про взаємозв'язок явищ у житті людини і, зокрема, вірування в існування долі мають яскраве відображення у фразеологічному фонді мови.

Метою представленої роботи став аналіз вербального вираження понять «adversity/нещастя» в англійських та українських пареміях, а також виявлення спільного й відмінного у семантиці нещастя, що об'єктивовано в пареміях української та англійської мов.

Вибір методів пов'язаний зі специфікою об'єкту дослідження та конкретними завданнями. Застосовувалися загальнонаукові методи аналізу та синтезу, прийом індукції, а також лінгвістичні методи: метод суцільної вибірки, лінгвістичного спостереження, інтроспекції, контекстуально-інтерпретаційний, описовий, а також метод кількісних підрахунків.

Фактичний матеріал склала вибірка паремій про нещастя в українській та англійській мовах. Вилучено 86 паремій, з яких 63 – українські і 23 – англійські. Джерельною базою нашого дослідження послуговували збірники паремій української та англійської мов, фразеологічні словники, а також деякі електронні ресурси.

Виклад основного матеріалу. Під власне паремійним фондом (корпусом) мови ми розглядатимемо сукупність основних паремійних одиниць, так званий «паремійний мінімум» (Українська пареміологія, 2014: 39), – прислів'я і приказки, що вирізняються афористичністю, усталеністю, відтворюваністю, переосмисленням чи буквальним узагальненням значення, здебільшого повчальним змістом. Паремії є мовними знаками, що передають специфічну інформацію про традиційні цінності та погляди, які ґрунтовані на життєвому досвіді народу (Селіванова, 2011: 242; Українська пареміологія, 2014: 15-16).

Науковці визначають прислів'я та приказки також як «прецедентні тексти культури». Зокрема Ф. Бацевич, трактуючи термін «прецедентне висловлення» як складний знак, який «неодноразово відтворюється у мовленні носіїв певного лінгвоментального комплексу, певної етнічної (національної) культури», зазначає, що таке висловлення є відомим більшості членів конкретної національної лінгвокультурної спільноти, та уналежнює до прецедентних одиниць також

прислів'я і приказки (Бацевич, 2007: 34). Оскільки питання розмежування паремійних та фразеологічних одиниць і на сьогодні залишається актуальним та до кінця не вирішеним, говорити про всебічне вивчення цих явищ поки що зарано. Та все ж, зважаючи на значні здобутки науковців, основними одиницями паремійного корпусу мови ми вважатимемо прислів'я та приказки, які розмежовуються за семантичним та структурним принципами завершеності / незавершеності.

Отже, ми дотримуємося широкого погляду на визначення фразеології (що передбачає збереження прислів'їв та приказок до фразеологічного фонду мови) та вважаємо, що прислів'я та приказки відповідають таким ознакам фразеологічних одиниць, як автоматична відтворюваність у мовленні, відносна стійкість структури, реалізація думки в образній формі, експресивність, культурна маркованість, а також «високий рівень кумулятивності та трансляторності» (Селіванова, 2011: 644-645; Українська пареміологія, 2014: 15-16).

Варто зазначити, що в англійській науковій літературі замість терміна «паремія» використовується термін «proverb», що семантично ближче до розуміння терміну «прислів'я». Словники визначають «proverb» як короткий загальновідомий вислів, що несе узагальнену думку («common truth»), висновок або пораду та належить до форм фольклорної літератури (The New Encyclopedia Britannica. Proverb. Chicago : Encyclopedia Britannica, 1994: 168). Поряд із цим терміном існують такі, як *aphorism*, *saw*, *byword* тощо, які вважаються синонімами (The Penguin Dictionary of English Synonyms and Antonyms / ed. R. Fergusson. London : Penguin books, 1992: 209). Так, наведений синонімічний ряд доповнює дефініцію і «розширює семантичне поле терміну proverb» (Гаврилова, 2015: 13).

Важливою для розуміння специфіки паремій нам видається думка про те, що прислів'я, приказки та інші паремійні одиниці є мікротекстами, які «занурені у відповідні дискурсивні сфери і є репрезентантами різних мовленнєвих жанрів» (Селіванова, 2011: 536). Таким чином, це дозволяє в наукових розвідках розподіляти паремії за різними тематичними групами, які відображають різні сфери буття. У пропонованій роботі нас цікавлять «погляди наївної свідомості» на нещастя та специфіка їх мовного відображення в англійській та українській лінгвокультурах, зокрема у паремійному фонді мови.

Аналіз відібраного нами для аналізу англійського матеріалу (23 паремії) дозволив зафіксувати

три лексеми на позначення поняття *нещастя* – *adversity*, *misfortune* та *trouble*. Отже, мовний паремійний матеріал свідчить, що поняття «нещастя» в пареміях англійської мови актуалізовано в таких лексемах, як *adversity*, *misfortune* та *trouble*, серед яких найбільш частотною є лексема *adversity*.

Як засвідчує український мовний матеріал, поняття *нещастя* реалізується в паремійних текстах у таких лексемах, як-от: *біда* (24), *горе* (13), *лихо* (11), *нещастя* (8), *злидні* (5), *недоля* (2). Цифри в дужках позначають частотність вживання лексем. Підрахунки частотності вживання велись за таким принципом, коли лексема, яка повторюється в одній паремійній одиниці декілька разів (як, наприклад, у прислів'ї *Біда бідою іде і бідою поганяє* (Прислів'я та приказки, 2000, с. 206)), рахується як один випадок вживання. Отже, найбільш частотною серед перелічених є лексема *біда*.

Українські прислів'я про *щастя* зберігають народну мудрість, яка вказує на те, що у житті, щоб пізнати справжнє *щастя*, людина має пережити і негаразди (*Хто горя не бачив, той і щастя не знає*) (Прислів'я та приказки, 2000).

З метою зіставлення англійських паремій у порівнянні з їхніми українськими відповідниками (за наявності таких) ми оперуємо поняттям «семантичного інваріанта», тобто умовного еквіваленту (Голубовська, 2017: 9). Безеквівалентні прислів'я та приказки ми намагалися інтерпретувати близько за формою та змістом, подаючи або власний переклад, або переклад, який зазначено у джерелі – словнику чи збірнику.

У прислів'ях та приказках з лексемою *adversity* (16) наявне схоже з українцями розуміння *нещастя* (*біди*, *лиха*) як персоніфікованої міфологічної істоти, яка набуває здатності керувати життям людини: *Adversity makes man wise, not rich* (букв. «Нещастя людину вчить, але заможною не робить») (Кусковская, 1987: 12). У пареміях із лексемою *adversity* міститься думка про те, що людина має здолати *нещастя* (*біду*) як свого суперника: *Adversity overcome is the greatest glory* (букв. «Здолати біду – найвеличніша перемога»; «Той герой, хто здолав біду»), що демонструє активну життєву позицію англійців (там само).

У текстах англійських паремій ми виявили розуміння *нещастя* як скрутного матеріального становища, що відповідає сучасному трактуванню лексеми *adversity*: «a difficult or unlucky situation or event» (укр. «скрутна або нещаслива ситуація або подія») (Cambridge Dictionary / Cambridge University Press, 2019). Це яскраво ілюструє таке прислів'я, як *Adversity makes strange bedfellows*,

семантичний інваріант – «До кого не пристанеш у злиднях»; «Біда людей єднає» (Англо-український фразеологічний словник, 2005: 20).

Наступними за частотністю є лексеми *misfortune* (4) та *trouble* (3).

Прикметно, що у прислів'ях з лексемою *misfortune* *нещастя* протиставляється *щастю*, на що вказує префікс «*mis-*», який формує протилежне значення: *Misfortunes tell us what fortune is* (букв. «Нещастя показує нам, що таке щастя»), семантичний інваріант – «Хто горя не бачив, той і щастя не знає» (Кусковская, 1987: 123). Інше прислів'я акцентує на тому, що *нещастя* може бути повторюваним або довготривалим, що досягається за допомогою персоніфікації: *Misfortunes never come alone (singly)* (букв. «Біда ніколи не приходиться одна»), семантичний інваріант – «Біда ніколи сама не ходить»; «Біда як іде до кого в гості, то з собою і злидні бере» (Idioms and phrases. The free dictionary by Farlex).

Лексема *trouble* в англійській мові має такі основні значення:

1) «a situation in which you experience problems, usually because of something you have done wrong or badly» (укр. ситуація, за якої ви зазнаєте перешкод, особливо якщо ви вчинили неправильно або погано) (Cambridge Dictionary); «unfortunate or distressing position, circumstance, or occurrence; misfortune» (укр. нещасливе або тривожне становище, обставина або випадок; нещастя) (Dictionary.com);

2) «problems or difficulties caused by something failing to operate as it should» (укр. труднощі, які виникають, якщо щось не спрацьовує належним чином (переважно про технічні прилади) (Cambridge Dictionary).

З вищенаведеного випливає, що слово *trouble* вживається на позначення *нещастя*, яке або спричинене діями самої людини, або не залежить від її волі. На це вказує також походження цієї лексеми: з лат. *turbidare* «to trouble, make turbid» (укр. турбувати, робити неясним, заплутаним), лат. *turbidus* «confused» (укр. збитий з пантелику), Middle English *troublen* «agitation of the mind, emotional turmoil» (укр. збудження розуму, емоційна метушня) (Dictionary.com). У прислів'ях, у яких функціонує ця лексема, знаходимо відображення згадуваних значень: *A trouble shared is a trouble halved* (букв. «Поділене лихо – півлиха»), семантичний інваріант – «Самому лиху не здолати» (Idioms and phrases. The free dictionary by Farlex). Поряд з цим, *trouble* вживається й у значенні персоніфікованого *нещастя*, що ілюструє таке прислів'я, як *Don't trouble trouble till trouble*

troubles you (букв. «Не турбуй лихо, поки воно не турбує тебе»), семантичний інваріант – «Не буди лихо, поки тихо» (там само). Останнє демонструє також мовну гру, що спричинено явищем субстантивації (*to trouble, v → trouble, n*).

Цікаво, що в давньоруській мові розрізнялися за значеннями лексеми *горе* і *біда*, звідси й прислів'я *Горе не біда*. Відмінність полягала в тому, що біда визнавалася як більш страшне нещастя саме тому, що не залежало від волі людини, а було спричинено зовнішніми силами, яким людина мала підкоритися. Натомість *горе* вважалося залежним від власних дій внутрішнім відчуттям людини, з яким легше було впоратися (Степанов, 2004: 404-405)). Отже, поєднання в лексемах номінативного ряду нещастя (*біда, горе, нещастя*) семантичних ознак активного учасника подій, що відбуваються з людиною (нещасливих подій), за які вона несе відповідальність, і пасивного експерієнцера, який потерпає він нещасливого збігу обставин або природних катаклізмів, є характерною рисою сучасної мови.

Висновки. Таким чином, поняття «нещастя» в текстах англійських паремій вербалізовано за допомогою лексем *adversity, misfortune* та *trouble*, з яких найбільш уживаною є *adversity* (6). У проаналізованих прислів'ях та приказках збережено культурно-історичну інформацію, що проявляється в актуальних значеннях вищеназваних лексем.

В англійській мові так само, як і в українській, значно переважають прислів'я, в яких поєднано два опозиційних поняття щастя – нещастя, що

складають ключові ознаки та протилежні оцінки людської долі. Так, наприклад, у таких прислів'ях, як *Щастя біжить, а нещастя летить; Щастя і дуракові помагає, а нещастя й розумного дурнем зробить; Не дері носа в щастю і не опускай в нещастю; Щастя має ноги, а біда – роги* (Прислів'я та приказки, 2000: 212) зафіксовано цю бінарну опозицію.

Прадавні уявлення про будову світу чи не найкраще віддзеркалені у пареміях, адже як це ілюструє відібраний нами мовний матеріал, в українських та англійських прислів'ях та приказках відображена давня персоніфікація *щастя* та *нещастя* – надання людських рис поведінки, що сягає своїм корінням міфологічних вірувань.

Звичайно, що філософські феліцитарні концепції щастя як універсального ціннісного поняття, які достатньо ретельно проаналізовані в праці С. Г. Воркачова (Воркачѳв, 2001), можуть бути застосовані щодо визначень та розуміння нещастя у людській свідомості, але в цій роботі ми ставили за мету саме порівняльний аналіз мовної репрезентації нещастя у паремійному фонді англійської та української мов. Виходячи з того, що паремійний фонд зображує буденну свідомість, яка є значною мірою архаїчною та не може надавати достовірне уявлення про сучасну модель сприйняття світу носіями мови, вважаємо за необхідне у подальшому дослідженні аналізувати дискурсивні практики щодо з'ясування семантичних ознак опозиції щастя/нещастя в мовній свідомості сучасних носіїв вищезазначених мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Английские пословицы и поговорки. *Native English*: веб-сайт. URL : <https://www.native-english.ru/proverbs> (дата звернення: 25.04.2020).
2. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. Вид. 2-ге, випр. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2005. 1056 с.
3. Баранцев К. Т. Фразеологічний словник англійської мови : посібник. Київ : Рад. шк., 1956. 389 с.
4. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 205 с.
5. Воркачѳв С. Г. Концепт счастья в русском языковом сознании: опыт лингвокультурологического анализа. Краснодар, 2001. 140 с.
6. Гаврилова В. В. Теоретичні засади вивчення паремій. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. VII. С. 11–20.
7. Голубовська І. О. Етнічні особливості української національно-мовної картини світу. *Studia Linguistica* : зб. наук. пр. / відп. ред. І. О. Голубовська. Київ : Київський університет, 2010. Вип. 4. С. 400–412.
8. Голубовська І. О. Перспективи розвитку сучасної зіставної лінгвокультурології. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2009. Вип. 3. С. 98–102.
9. Голубовська І. О. Універсальні національно-специфічні константи мовної свідомості в дзеркалі паремій: лінгвокультурологічний підхід. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. № 9. Т. 3. С. 7–13.
10. Коцуба З. Г. Універсальне й національне в паремійних фондах мов європейського ареалу (лінгвокультурологічний аспект) : автореф. дис... д-ра філол. наук : 10.02.15. Київ, 2010. 32 с.
11. Кунин А. В. Англо-русский фразеологический словарь / за ред. М. Д. Литвинова. Изд. 4-е, перераб. и доп. Москва : Рус. яз., 1984. 944 с.
12. Кусковская С. Ф. Сборник английских пословиц и поговорок. Минск : ВШ, 1987. 253 с.
13. Прислів'я та приказки / упоряд. М. Дмитренко. Київ : Ред. часопису «Народознавство», 2000. 248 с.

14. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти) : монографія. Черкаси : Брама, 2004. 276 с.
15. Селіванова Е. А. Фраземы и поговорки в синергии дискурсивного пространства языка. *Актуальні проблеми металінгвістики*. Черкаси, 2005. С. 89–92.
16. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2011. 844 с.
17. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры. Москва : Академический Проект, 2004. 992 с.
18. Українська пареміологія : навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Ж. В. Колоїз та ін.: за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014. 349 с.
19. Фразеологічний словник української мови : у 2 кн. / уклад. В. М. Білоноженко та ін. Київ, 1999. Кн. 1, 2.
20. Ammer Christine. Dictionary of Idioms. Boston : Houghton Mifflin, 2003. 473 p.
21. Cambridge Dictionary / Cambridge University Press, 2019. URL : <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english> (Last accessed: 26.04.2020).
22. Dictionary.com. URL: www.dictionary.com/browse (Last accessed: 26.04.2020).
23. Idioms and phrases. The free dictionary by Farlex. URL : <https://idioms.thefreedictionary.com> (Last accessed: 26.04.2020).
24. Mieder W. Behold the Proverbs of a People: Preverbal Wisdom in Culture, Literature, and Politics. Jackson, MS : University Press of Mississippi, 2014. 480 p.
25. The New Encyclopedia Britannica. Proverb. Chicago : Encyclopedia Britannica. 1994. Vol. 9. 749 p.
26. The Penguin Dictionary of English Synonyms and Antonyms / ed. R. Fergusson. London : Penguin books, 1992. 442 p.
27. The phrase finder. The meanings and origins of English Phrases and Sayings. URL : <https://www.phrases.org.uk> (Last accessed: 25.04.2020).

REFERENCES

1. Anglijskie poslovičny i pogovorki. [English proverbs and sayings. *Native English*]. URL: <https://www.native-english.ru/proverbs>. [in Russian].
2. Anhlo-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk / uklad. K. T. Barantsev. Vyd. 2-he, vypr. [English-Ukrainian phraseological dictionary]. Kyiv : T-vo «Znannia», KOO, 2005. 1056 p. [in Ukrainian].
3. Barantsev K. T. Frazeolohichnyi slovnyk anhliiskoi movy. [Phraseological dictionary of the English language]. Kyiv : Rad. shk., 1956. 389 p. [in Ukrainian].
4. Batsevych F. S. Slovnyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii. [Dictionary of terms of intercultural communication]. Kyiv : Dovira, 2007. 205 p. [in Ukrainian].
5. Vorkachyov S.G. Kontsept schastya v russkom yazykovom soznanii: opyt lingvokulturologicheskogo analiza [Concept of happiness in the Russian linguistic consciousness: the experience of linguocultural analysis]. Krasnodar, 2001. 140 p. [in Russian].
6. Havrylova V. V. Teoretychni zasady vyvchennia paremii. [Theoretical principles of studying paremias]. Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. 2015. Vyp. VII. pp. 11-20. [in Ukrainian].
7. Holubovska I. O. Etnichni osoblyvosti ukrainskoi natsionalno-movnoi kartyny svitu. [Ethnic features of the Ukrainian national-linguistic picture of the world]. *Studia Linguistica : zb. nauk. pr. / vidp. red. I. O. Holubovska*. Kyiv : Kyivskyi universytet, 2010. Vyp. 4. pp. 400-412. [in Ukrainian].
8. Holubovska I. O. Perspektyvy rozvytku suchasnoi zistavnoi lnhvokulturolohii. [Prospects for the development of modern comparative linguoculturology]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*. 2009. Vyp. 3. pp. 98-102. [in Ukrainian].
9. Holubovska I. O. Universalni natsionalno-spetsyfichni konstanty movnoi svidomosti v dzerkali paremii: lnhvokulturolohichnyi pidkhid. [Universal national-specific constants of language consciousness in the mirror of paremias: a linguocultural approach]. *Odeskyi lnhvistychnyi visnyk*. 2017. № 9, t. 3. pp. 7-13. [in Ukrainian].
10. Kotsiuba Z. H. Universalne y natsionalne v paremiinykh fondakh mov yevropeiskoho arealu (lnhvokulturolohichnyi aspekt). [Universal and national in the paremy funds of the languages of the European area (linguo-cultural aspect)] : avtoref. dys... d-ra filol. nauk : 10.02.15. Kyiv, 2010. 32 p. [in Ukrainian].
11. Kunin A. V. Anglo-russkiy frazeologicheskii slovar / za red. M. D. Litvinova. Izd. 4-e, pererab. i dop. [English-Russian phraseological dictionary]. Moskva : Rus. yaz., 1984. 944 p. [in Russian].
12. Kuskovskaya S. F. Sbornik anglijskih poslovičny i pogovorok. [Collection of English proverbs and sayings]. Minsk : VSh, 1987. 253 p. [in Russian].
13. Pryslivlia ta prykazky / uporiad. M. Dmytrenka. [Proverbs and sayings]. Kyiv : Red. chasopysu «Narodoznavstvo», 2000. 248 p. [in Ukrainian].
14. Selivanova E. A. Frazemy i paremii v sinergii diskursivnogo prostranstva yazyka. [Phrases and paremias in the synergy of the discursive space of the language.]. *Aktualni problemy metalinhvistyky*. Cherkasy, 2005. pp. 89-92. [in Russian].
15. Selivanova O. O. Narysy z ukrainskoi frazeolohii (psykhokohnityvnyi ta etnokulturnyi aspekt). [Essays on Ukrainian phraseology (psychocognitive and ethnocultural aspects)] : monohrafiia. Cherkasy: Brahma, 2004. 276 p. [in Ukrainian].
16. Selivanova O. O. Lnhvistychna entsyklopediia. [Linguistic encyclopedia]. Poltava : Dovkillia, 2011. 844 p. [in Ukrainian].
17. Stepanov Yu. S. Konstantyi: Slovar russkoy kulturyi. [Constants: Dictionary of Russian culture]. Moskva: Akademicheskii Proekt, 2004. 992 p. [in Russian].

18. Ukrainska paremiolohiia : navchalnyi posibnyk dlia studentiv filolohichnykh spetsialnostei vyshchykh navchalnykh zakladiv/ Zh. V. Koloiz ta in.: za red. Zh. V Koloiz. [Ukrainian paremiology] . Kryvyi Rih : KPI DVNZ «KNU», 2014. 349 p. [in Ukrainian].
19. Frazelohichnyi slovnyk ukrainskoi movy : u 2 kn / uklad. V. M. Bilonozhenko ta in. [Phraseological dictionary of the Ukrainian language: in 2 books.]. Kyiv, 1999. Kn. 1, 2. [in Ukrainian].
20. Ammer Christine. Dictionary of Idioms. Boston : Houghton Mifflin, 2003. 473 p.
21. Cambridge Dictionary / Cambridge University Press, 2019. URL: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english> (Last accessed: 26.04.2020).
22. Dictionary.com. URL: www.dictionary.com/browse (Last accessed: 26.04.2020).
23. Idioms and phrases. The free dictionary by Farlex. URL: <https://idioms.thefreedictionary.com> (Last accessed: 26.04.2020).
24. Mieder W. Behold the Proverbs of a People: Preverbal Wisdom in Culture, Literature, and Politics. Jackson, MS : University Press of Mississippi, 2014. 480 p.
25. The New Encyclopedia Britannica. Proverb. Chicago : Encyclopedia Britannica. 1994. Vol. 9. 749 p.
26. The Penguin Dictionary of English Synonyms and Antonyms / ed. R. Fergusson. London : Penguin books, 1992. 442 p.
27. The phrase finder. The meanings and origins of English Phrases and Sayings. URL: <https://www.phrases.org.uk> (Last accessed: 25.04.2020).